

Samráðingar - ikki samráðingar

Vit prenta røðu løgmanns undir viðgerðini av uppskotinum um at steðga ætlaðu samráðingunum við Bretland

Tað hevur verið og er landsstýrisins politikkur allastaðni, har tað letur seg gera, at berast fyrri so viðum vinnuæsum sum gjørligt fyrri føroysku vinnustættirnar, herundir serstakliga fiskivinnustættin. Öll fimti- og seksstíðirnar hevur verið roynt at tryggja føroyingum veidurett á fjarleiðum, har aðrir settu tiltøk í verk fyrri at tryggja sín um monnum størri lut av veiðini við teirra strendur, á sama hátt sum lögting og landsstýri hava virkað fyrri at tryggja føroyskum útróðrarmonnum størri lut av veiðini føroyskum grunnum.

Tað hava verið skipaði viðurskipti á fjarleiðunum, um ikki so væl skipaði, at tað er sloppið undan ofvísing og einum slíkum vøkstri í skipatali og veiðuorku (effektiviteti), at stovnurin manga staðni er kominn ali meira í vanda. Tað er tó tann veruleiki, at føroyingar undir hesum skipaði vörskiftum hava kunnað tosað seg til rettis við aðrar, sum hevur gjørt, at vit hava kunnað økt okkara bruttojódarinntøku so munandi hesi ár, at hetta landið er vordid betri at lva í — í hvussu so er materielt — enn frammanundan.

Her er at hava í huga, at tað fyrri ein stóran part er fjarfiskflokin, sum hevur verið stóðid undir hesum úrviklingi. Av fjarleiðum koma 85 pst. av veiðinngdini, meðan 15 pst. eru veidd undir Føroyum. Hesj 15 pst'ini telja tí virði munandi meir enn 15 pst. tá hugað verður um, at vörðskingin pr. kg undir vígerð á landi er munandi sörri, enn hon er umborð á størsta partinum av fjarfisk flotanum.

Men henda óking er aldri so stór, tí at markid fyrri hvarveðsa kann er so lágt, at tað ber til á stara seg so bláan uppá fjarvaleyðirnar, at ein fremur sin leik, soleiðis at ein áður enn neyðugt spælir serrettindi aðrastaðni av hondum.

Andstöðan letur annað eygnð aftur

Tiverr ser tað út til, at vit hesi ár hava eina andstöðu á tingi, sum í verki sínum letur í hvussu so er annað eygnð aftur, sum í verki sínum roynir at ireingia okkum møguleikarnar við at virka fyrri, at vit ber skulu sita heima og smíða samtyktir útá mun til, um líknandi samtyktir frá øðrum taka meir frá okkum, enn vit sjálvir vinna. Sum í verki sínum v l forða føroyingum at móa á øllum teim vígvøllum, har týðningarmest parturin av stríðnum um okkara livsrættið fer fram. Sum í verki sínum nýir so stór, herð og dýr orð um sitandi stýri, at ein harvið legg-

ur allan sjógv ímillum seg og stýrið í staðin fyrri at medvirka til skilagóðan atburð. Ja, nýggi andstöðuleiðarin, sum onkur hevur nevnt framsögumann tjóðveldisflokksins roynir við ógvilgum orðaburði sínum um svik móti livsmálum tjóðarinnar, sniðgongu av lögtingssamtyktum og orindasveinavirksemi landsstýrisins fyrri Danmark og EEC-kapitalismu, at seta seg sjálvan og alla andstöðuna við einum fyrrverandi lögmanni og einari hulari hond í sínum parti uttan fyrri alla ávirkan á tað livsneyðiga, tunga, drúga og ótakssama arbeiði, sum skal gerast fyrri at málið, sum vit allir áttu at samst um, nevnliga at vinna sum mest um okkara leiðir, meðan vit missa sum mns á fjarleiðunum, verður rokkið.

Uppskotið um at steðga samráðingunum við Bretland ella rettari at taka umbønina um samráðingar afur er so út av allari leið, at tað bendir á, at ein heldur ynskir róp og ról enn úrslit, og at ein tekur málið, sum skuldi verið landsmál uttan fyrri partapoliikk niður í dikið og ger tað til politiska kasibólku, har serliga ein flokkur so vil eiga patent uppá rættan, men harðan atburð. Eydnast so at siga fólk, at litid kom burturúr, tí landsstýrið ikki mótvægis úrheiminum var harðrent nokk, skuldu so atkvøður í hóparali fallid hesum flokki í lut. Men hvat so, hvat kundu hesar so verið nýttar til, um tær vunnist? Sk lagod úrslit viðvikandi rættindum at veiða? Nei! Hetta gerst ikki av flokkum, sum alla tilveru sína hava sýnt orkuloysi, tá tað snúid seg um telving við aðrar tjóðir, danir so væl sum tjóðirnar, vit kappast við í fiskivinnuni.

Uppskotið um at forða sitandi stýri at taka allar tær samráðingar fáast kunnu til at bota um veiðurett okkara er sum nevnt av allari leið skilaleyst, og grundgevingin so illa undirbygd, at ein sreistast til at nýta orð Hákunar Djurhuusar um eitt ávist siki í framferðini, eitt stutskygt, einoygt partapoliiskt siki »fór tilfalla« at nýta einans innanhýsis hesi ár, tá aðrir leggja árar yvir borð at tryggja ser mesu rættindi. Vi skulu so, tá avfjarðar, standa eftir á berum, tí vit bløddu okkum veikar í hesum sali í staðin fyrri at leggja stríðið út á fjarskotnar vígvøllar, har tey høgge, vit finga, id hvussu so er fyrri ein part vóru vígað upp av, at vit vunnu nakað av retindum í mun til stöðuna í dag.

Andstöðuppskotið er lögð og ólógiskt

Á jú, »Man merkt die Absicht und wird verstimmt«. Tá ein kann loyva ser at tulka orðabljóðið í tingsamtyktum beint Andstöðuppskotið er tí lögð og tvørturimóti tí, sum sendur, má ein sigast at vera farin av leið. Andstöðuppskotið er tí lögð og ólógiskt.

Argumentationin er hon, at a) landsstýrið onga samráðingarheimild hevur,

b) landsstýrisins samráðingargongur stríðir beinleiðis í móti tingsamtyktunum frá 1958 og 1969 um, at landgrunnurin er

Ali Dam

føroysk ogn, og at landsstýrið eigur at fáa friðað landgrunnin mói fremmandari fiskiveiðu og allari trolveiðu.

c) landsstýrið tekur málið úr hondum lögtingsins, tí mál, sum hava tilknyti til fiskimarksmálið, leggja til víðgerðar í tingsins marknaðarnevnd.

Tað ber til í fáum orðum at afturvísa hesum trimum grundgevingum.

Hvat teim báðum fyrstu víðvikur er framsólan hjá andstöðin beinleiðis reingian av veruleikanum, ú samtyktin frá 1958 sigur:

»Landgrunnurin er føroysk ogn, men nevnið ikki, hvussu hald skal fáast á hesi ogn okkara. Landsstýrinu má tí sambert hesa samtykt verða heimil og álaga, at fáa hesa ogn undir føroyskt vald á einhvønn hátt, eisini við samráðingum. Vit mugu minnst til, á síðan 1958 er afaná samráðingar — sum tó ikki bóru til semju — sjómær okkara víkkað til 12 mil.

Tingsamtyktin 13. april 1970 segði:

»Landsstýrið verður bðið um at aka upp samráðingar við danska ríkisstýrið um at fáa friðað føroyska landgrunnin móti fremmandari fiskiveiðu og annars allari trolveiðu.

Hesi seinasu 4 orðini gloymir andstöðan at taka vð, kanska tí tey hóska ikki í mynd-

ina í dag, men burtursed frá tí liggur her ikki bert ein heimild til landsstýrið til at samráðast, men eisini ein skylda. Tað verður beinleiðis álagað landsstýrinu at samráðast við danska ríkisstýrið. Erlendur Patursson sigur so víðari í minnilutaálitinum, at einki er nevnt um samráðingar við Bretland ella aðrar um hesi mál, og skal heta prógva, at landsstýrið gongur út um heimildir sínar. Forrestin siga Hákun Djurhuus og Kjartan Mohr eisini hesi orð, men í hesum máli má sigast, at tað nú er vordid vent í holuni, at tey orð, Hákun Djurhuus av og á nýtir um »at hesi vóru orðini, men ein er hondin, eru uppá sitt pláss.

At tað frá meirilutans síðu í 1970 ikki er lögð nokur avmarking til at bert skuldi samráðast við Danmark, framgongur týðiliga av álitinum av álitinum á sama máli, har m.a. verður sagt:

»Føroyingar eiga nærum einki annað ríkidomi uttan tað, sum havið gevur. Tað skuldi tí verð eit rimiligt krav, at vit finga eit víðari fiskimark enn lond við so nógvum øðrum vinnumøguleikum. Men skiltigt er, at hetta má verða samráðst: um, tí vit hava ikki makt at seta afanfyrri ynski og vilja. Sum partur í danska ríkinum var tað danska uttanrík sráðið, sum forði samráðingar við Ongland, sum er tað landið, id hevur størstan áhuga fyrri fiskiskapi undir Føroyum, tá 12 mila mark varð sett, og sjálvt um bretar ikki góttóku 12 mila markid undir samráðingunum, so hava teir í roynd og veru góttikið tað afaná, at tað var lýst at galda. Seinni hava teir eisini seti sama mark við srendur teirra. At tað skulu samráðingar til fyrri at friða føroyska landgrunnin, sum meirilutin heldur at mída eigur at verða í móti, er skiltigt, men eður hetta at vera gjørt, og var tað ælanin við samtyktini í 1958«.

Hetta at samráðingar skulu til var tí so sjálvsagt, at nærum allir óngmenn — eisini tjóðveldismenn — atkvøddu fyrri. Og tað er væl ikki so galid, at hesi tá hava hugað: »Nú tngast landsstýrið við sjómárina, og so tekur hon ser av resini, t. v. s. av øllum neyðvígum samráðingum, sum vit ásanna skulu til, men ser skulu vera uttan føroyeðra áhuga.

Heta vilja vi kki vera við til, so mikið vilja eisini, at sjálvstýrilmenn og sjómáðarmenn tó hava at vera í einvinnunum við Danmark og skulu meirirka við tær samráðingar, har tað hesi at vera vð, og at vit skulu hava áhuga an á allar slíkar samráðingar »skallaður eitt og tann n'r hava hug at taka hesi »undir höndirnar.

Í ngstuni 1970 segði landsstýrið: »Landsstýrið er áhugað í ein drógv samráðing um a. lva í trolveiðum, b. beir enn annað lva í trolveiðum, c. stýrinu er álagað.

tað verði seg við samráðingunum í Bretlandi, Geneve, København ella aðrastaðni at virka fyrri víðari resum her hjá okkum uttan tó at medvirka til at skerja okkara fjarretindi. Sagt verður í álitinum av fiskivinnunevndini:

»Eina einvíska útflyting sambert fyriliggjandi uppskoti kann nevndin ikki taka unnir við, men heldur, at tingsamtyktin frá seinastu tingsetu lýsir okkara stöðu, og at tað er rimuligt at roynt verður í hesari syftu at vinna á mál við samráðingum, har fiskimarksmálið á internationalum plani verður víðgjört.

Við at visa til frammanfyrri framfórda mæli nevndin landsstýrinu gjølla at fylgja samráðingunum í hesum máli og orientera lögtingið ella marknaðarnevndina um, hvat fer fram, men setir annars onki uppskot fram.«

Hákun Djurhuus, sum tá ikki vildi einvíska útflyting, og sum so seint sum í vár segði, at vit ikki skuldu aktivera ein útflytingarpoliikk, hevur í dag skifi stöðu og stendur fyrri einum útflyting og so ikki fyrriatka okkum annað í sama víðfangi. Tað má verða loyvt at konkludera so, tá landsstýrinu ikki skal verða loyvt at samráðast.

Men hetta verður so ikki úrslitið, eitthvørt landsstýri má uttan mun til, um samtykt, sum beinleiðis siga, at nú skal samráðast har og har, eru ella ikki, hava he mild og skyldu at mótá á øllum fundum og við eit hvørt samráðingarborð.

Við lóg frá 10. mars 1964 um landleið na fingur føroyingar loksins fiskimark, id teir so áhaldandi og leingi høvdu stríðst fyrri, men bert út á 12 fjórðingar. Ei heldur kom tá til als at leggja Føroya banka undir føroysku landleið na, tó hann má sigast tilhoyra henni sum náttúrligur partur.

Í seinasu tingsetu samtykti lóg ingið, at starvast átti at vera fyrri af fáa allan landgrunnin friðaðan móti útlendskari fiskiveiðu. Eftir tí sum best er víðað, hevur einki verið gjört við málið síðan á.

Sitandi landsstýri vil lutataka í dg vera við til at skipa fyrri samráðingum við brear og allastaðni, har talan kann vera um at rokja føroysk áhugamál. Hava vit kki gongd og roring í á hesum oki, verður ongandi at bera til at gera øðrum greitt, at her er talan um litla jód, sum skal nýta mesu partin av egnum oki, men sum eisini hevur tað livsræðið, at hon má verða hjá øðrum.

Hugmyndina um »special note« og »special preference« (»eitt forv og serlig rættind«) ffa af ikki fest í vtsku stórliga huga uttan at vit ganga á huga og siga, at her koma landsstýrinu um ey mál, sum landsstýrið má taka fyrri okkara livað, a tað eru út, og tað er heri tær avmark-